

We hadden over en weer last van negatieve beeldvorming

nen kiezen. Geestelijk verzorgers met of zonder ambt moeten een gelijkwaardige positie kunnen hebben. Die overtuiging heeft geholpen om tot openheid en wederzijds respect te komen. De VGVZ en Albert Camus hadden op dat vlak over en weer last van negatieve beeldvorming. Gelukkig is dat nu helemaal voorbij.

Wat deed jullie besluiten om samen te gaan werken met de VGVZ?

Het is niet goed voor de geestelijke verzorging in Nederland dat er zoveel kleine groepjes zijn. We willen graag toe naar titelbescherming en daarvoor moet je met het ministerie praten. Het ministerie gaat alleen in gesprek met één groep afgevaardigden en niet met allemaal kleine clubjes. Daarom willen we zorgen dat we een grote koepel worden. Dat doel is steeds de leidraad geweest voor samenwerking en daar zijn we het vanaf het begin over eens. Albert Camus is nu een van de eerste verenigingen die gaan samenwerken, maar er zijn meer organisaties die in gesprek zijn om daarbij aan te sluiten. We werken toe naar één grote vereniging van geestelijk verzorgers in Nederland.

Gaat het om een samenwerking of een fusie?

Het is eerst een samenwerking, maar het is de bedoeling dat er een hele nieuwe vereniging komt. Albert Camus schuift eerst aan bij de VGVZ in de structuur van die vereniging, omdat dat een goed functionerende organisatie is. Wij hebben als Albert Camus bijvoorbeeld geen mensen in dienst. De VGVZ en Albert Camus worden daarmee een gecombineerde vereniging, die op den duur wordt opgeheven. De nieuwe vereniging komt daarvoor in de plaats.

Hoe gaat die overgang in zijn werk?

Er komt in de VGVZ een nieuwe sector bij, namelijk de niet institutioneel gezonden. Ook komt er een nieuw werkveld: de vrij gevestigden, want die hebben we ook veel in Albert Camus. De Z (zorginstellingen) van de VGVZ zal er dan ook afgaan, ik spreek nu graag over de VGVZ+ om duidelijk te maken dat de oorspronkelijke VGVZ niet meer op de oude voet verder gaat. Op die manier worden de leden van Albert Camus eerst geïncorporeerd in de VGVZ. Het bestuur verwacht dat ook een deel van de leden die nu in de denominatiesectoren zitten, vooral bij de rooms-katholieken, zullen doorschuiven

naar de sector niet institutioneel gezonden. Het wordt de komende tijd spannend hoe zich dat gaat ontwikkelen.

Een van de voorwaarden voor het doorvoeren van dit samenwerkingsproces is dat er een toetsingsraad komt voor het borgen van levensbeschouwelijke competenties van geestelijk verzorgers zonder zending. De Regiegroep, ingesteld door de VGVZ om na te denken over de toekomst van het bestel van geestelijke verzorging in Nederland, heeft besloten dat er een Raad voor de Onafhankelijke spiritualiteit moet komen. Dat is een werktitel, inmiddels heeft de voorbereidingsgroep de naam RING in gebruik genomen: Raad voor Niet Institutioneel Gezonden. Dat betekent dat alle mensen die lid willen worden van de VGVZ, of binnen de gecombineerde vereniging van die sector niet institutioneel gezonden, voor de borging van de levensbeschouwelijke competenties langs de Raad binnenkomen. We zijn nu met een groep geïnteresseerden, aangevuld met twee hoogleraren, aan het bedenken hoe we die Raad vorm gaan geven. Ook kijken we welke competenties getoetst moeten worden, hoe je dat het best kunt doen

Een nieuwe sector erbij, namelijk de niet institutioneel gezonden

en wie ervoor aangewezen kunnen worden om die taak uit te voeren. Het is nog nergens in de wereld uitgevonden dus het is leuk en spannend om dat te ontwikkelen.

De Raad moet ook een zeker gewicht hebben. De kerken geven zending en daarmee heeft zo'n zending ook een status. In deze Raad zullen dus ook mensen zitting moeten nemen met autoriteit.

Jullie kunnen daarvoor ergens ideeën opdoen?

Er is documentatie uit Vancouver over gevraagde competenties in geestelijke verzorging. De vraag is of dat leidt tot het formuleren van competenties voor een seculiere

zending, want dat is nog nergens het geval. Overall wordt geestelijke verzorging aangeduid als *pastoral care*, dus met een geloofsachtergrond. In Nederland is het bijzonder dat er ook een aantal mensen is dat juist zonder die binding geestelijke verzorging wil aanbieden. Zweden is een nog geseculariseerder land dan Nederland, maar daar is weer een staatskerk.

Wanneer denk je dat dit plan ongeveer gerealiseerd is?

We willen dat het binnen drie jaar functioneert en dit najaar beginnen met de eerste toetsingen. We willen er vaart achter zetten, anders krijgen we een soort stuwmeer van mensen die in één keer door die toetsing van de Raad moeten. Alle mensen van Albert Camus die zich voor 1 juli gemeld hebben bij de VGVZ worden aspirant-lid van de nieuwe vereniging. Na toetsing en goedkeuring door de Raad worden ze regulier lid. Dit geldt ook voor leden van de VGVZ zelf die willen doorschuiven naar de sector niet institutioneel gezonden, ook zij zullen zich moeten onderwerpen aan toetsing door de RING.

Omdat het nieuw is, willen we het heel goed evalueren om te zien wat werkt en wat niet. We moeten ook een rechtspersoon kiezen, statuten maken en een klachtenregeling. Er nog moet dus nog veel werk gebeuren. We werken gelukkig prettig samen, dus kunnen we snel veel werk verzetten.

Jullie geven met de toetsing een keurmerk af en daarmee kijk je naar de geestelijk verzorger van de toekomst. Wat voor beeld heb je voor ogen?

Belangrijk is vooral dat een geestelijk verzorger de eigen achtergrond en visie kan overstijgen. Om te weten wat je moet overstijgen moet je je eigen levensbeschouwelijke achtergrond helder hebben. De vraag dringt zich daarbij wel op: waar ligt de grens? Als jouw cliënt in kabouters gelooft en die wil een geestelijk verzorger die ook in kabouters gelooft, waarom zou dat eigenlijk niet mogen?

Wij hebben er dus voor gekozen om geen inhoudelijke toetsing te doen. Het moet zo zijn dat een geestelijk verzorger die wel in kabouters gelooft en bij iemand komt die kabouters belachelijk vindt, zijn eigen visie kan overstijgen en in gesprek kan gaan. Op die competentie moet toetsing komen.

Het is de verdienste van de VGVZ met het instellen van de regiegroep en van de mensen die daarin zaten, zoals de voorzitter Eimert van Middelkoop, dat het gesprek op gang is gekomen met de kerken. De kerken hebben de controle over de geestelijke verzorging bij justitie en de krijgsmacht, want zending is daar nog steeds een eis. Met het gelijkstellen van die zending aan toetsing door de Raad staan ze invloed af en dat is een grote stap. Het is een proces geweest en we zijn blij dat die gelijkstelling er straks is.

Hoe ben jij hierbij betrokken geraakt?

Ik was hoofdredacteur bij *Tussentijds*. Dat werd een professioneel blad, dat niet helemaal meer overeenkwam met de geest die waaide in de vereniging.

En toen moest er iemand voorzitter worden en ik wilde dat wel doen, in eerste instantie voor een jaar om te kijken of het proces richting beroepsverenging levensvatbaar was. Dat had mijn interesse.

Het is heel vlot gegaan. Via Hetty Zock, Hoogleraar geestelijke verzorging in Groningen, kreeg ik contact met Robert Koorneef van de SKGV. In gesprek met hem ontstond het idee om te gaan samenwerken en te kijken naar mogelijkheden voor leden van Albert Camus om in het kwaliteitsregister te komen. Toen kwam ook de uitnodiging van de VGVZ om mee te praten en denken in de regiegroep, die net was begonnen. Daar werden wij als vertegenwoordigers van de niet ambtsgebonden geestelijk verzorgers, want daar ging de regiegroep over, als toehoorders uitgenodigd. Het voelde als een cadeau en opening om daarbij te zijn en mee te mogen praten.

Al snel werden we als volwaardige gesprekspartner toegelaten in de regiegroep. Dat heeft ertoe geleid dat we bij allerlei ideeën die werden ontwikkeld betrokken waren. We konden ook bijsturen, als er iets was wat niet bij ons paste. Dat werd serieus genomen. Zo is er een rapport gekomen waar wij heel tevreden over zijn.

Dat klinkt heel voorspoedig?

Ja, dat komt ook door de persoonlijke relaties die goed zijn, en doordat we met elkaar hetzelfde doel hebben: een stevige vereniging voor geestelijke verzorgers in Nederland. We vertrouwen elkaar daarin en kunnen daardoor heel open met elkaar in gesprek zijn. We overstijgen daarmee de persoonlijke gevoelens over en weer. Er zijn mensen in de VGVZ en Albert Camus die moeite hebben met dit hele proces, wat ik me heel goed kan voorstellen. Maar met een gezamenlijk doel voor ogen stap je daarover heen. We moeten alleen niet te ver voor de troepen uitlopen, maar tot nu toe gaat het in goede harmonie en goed overleg.

Hoe kunnen Albert Camus en de VGVZ, elk met hun eigen ervaring en kennis, elkaar versterken?

Met de korte ligduur in de ziekenhuizen is het moeilijk om een goede band op te bouwen met patiënten. Dat is ook een ondermijning van de mogelijkheden van de geestelijke verzorging. De hele tendens naar extramurale zorg is waar we als Albert Camus meer expertise in hebben dan de VGVZ, doordat veel leden een eigen praktijk hebben en niet altijd in zorginstellingen gewerkt hebben. Dus daar kunnen wij extra expertise inbrengen. De VGVZ heeft een veel sterkere verenigingsstructuur en meer actieve leden en natuurlijk de beleidsmedewerkers met veel ervaring en kennis.

Wat betreft HBO- en universitair geschoolde geestelijk verzorgers denk ik dat we toe moeten naar functiedifferentiatie. Een goed opgeleide HBO'er is in de psychogeriatricie soms beter in staat om dichtbij mensen te komen dan een academisch opgeleide geestelijk ver-

zorger. Tegelijkertijd geldt dat je ook niet een HBO'er aan het hoofd van een dienst Geestelijke Verzorging in een academisch ziekenhuis moet zetten. Daar moet je in gaan differentiëren en dat is een onderwerp waar we de komende tijd naar gaan kijken.

Waarom heb je zelf bewust gekozen om te werken zonder een zending?

Ik merk dat veel mensen een aversie tegen de kerk hebben. Ik werk zelf op de rand van de Biblebelt en er zijn hier veel mensen die problemen hebben met de kerk. Dat maakt dat ik mijn werk niet vanuit een kerk wil doen. Ik ben zelf wel kerkgaand, actief in de kerk en ik heb ook preekbevoegdheid. Toch wil ik tegen mensen kunnen zeggen dat ik in mijn werk als geestelijk verzorger los sta van een kerk, al komt mijn persoonlijke inspiratie wel uit het christendom. Als mensen mij vragen: bent u gelovig, dan beaam ik dat.

Met het gelijkstellen van zending aan toetsing door de Raad staat de kerk invloed af

Het lijkt me een dunne lijn.

Voor sommige mensen heeft die zending een grote betekenis en wordt er ook invulling aan gegeven vanuit de kerk. Ik heb stage gelopen bij de marine en daar ook aan de vlootpredikanten gevraagd wat de zending voor hen betekende. Voor sommige was het niet voor te stellen dat ze hun werk zouden doen zonder zending. Anderen zeiden er niets mee te hebben. Soms was het zo dat ze er zelf wel wat mee hadden, maar dat er vanuit de kerk op geen enkele manier invulling of vorm aan werd gegeven. Bij mij kwam de vraag op: Wat is die zending dan precies? Is dat dan een lege huls?

Bij defensie mag je alleen werken als je gezonden bent. Als zo'n zending dan niets voorstelt, dan is een heel bewust niet gezonden geestelijk verzorger misschien duidelijker naar de omgeving.

Als je eenmaal gezonden bent, dan kijkt er in principe niemand meer naar. Dat vind ik het goede van de SKGV: je moet bijscholen, intervisie volgen etc. Daardoor wordt toelating tot het kwaliteitsregister een loopbaantraject in plaats van een startbewijs.

Ik vind het vreemd van de kerken dat er geen controle op is. Er zijn natuurlijk kerkgemeenschappen die dat juist heel goed invullen, maar ook die dat helemaal niet hebben. Ik geef dan de voorkeur aan iets dat (nog) geen inhoud heeft en om dat dan goed in te vullen.

Wil je ook duidelijk maken dat er inhoudelijk verschil is tussen een dominee of pastoor en een geestelijk verzorger?

Het is historisch zo gegroeid dat predikanten en pastoors zonder verdere scholing vanuit gemeente of parochie geestelijk verzorger zijn geworden. Maar geestelijke verzorging is echt een ander vak dan gemeentepredikant. Ik denk dat als je geestelijk verzorger wilt zijn, dat je dan moet bijscholen. Predikanten worden daar weleens boos over. Die denken nog wel eens dat je dat zo maar even doet. Maar bijvoorbeeld bij palliatieve zorg, waar ik zelf werkzaam ben, weet ik dat dat andere competenties vereist dan die je ontwikkelt als gemeentepredikant. Geestelijke verzorging is bovendien overstijgend. Je moet kunnen omgaan met mensen van alle geloofsrichtingen en denominaties. Als gemeentepredikant sluit je aan bij jouw geloofsleven. Jouw pastoranten passen in jouw geloofskader. Als geestelijk verzorger moet je daar overheen kunnen kijken. Daar heb je mijns inziens extra scholing voor nodig. Maar ik ben geen predikant en kan dat dus niet helemaal hard maken.

Je bent ook psycholoog, hoe is die combinatie met geestelijke verzorging?

Ik heb eerst psychologie gedaan en later een master geestelijke verzorging. Ik ben in 1979 afgestudeerd als psycholoog. Toen heb ik een eigen praktijk gehad en les gegeven. Daarna ben ik steeds meer gaan specialiseren in oncologie, onder andere via een cur-

sus van het integraal kankercentrum Noord. Die hadden een kopcursus: kortdurende oncologische psychotherapie. Dat was bestemd voor mensen die klaar waren met een behandeling en een goede prognose hadden. Dat was leuk. Daar ging ik dat protocol mee door en zij hadden daar ook wat aan. Tot het moment dat er mensen waren die zeiden: 'ik heb een metastase en wat nu?'. Toen stond ik met lege handen. Dat paste niet in het protocol, maar dat kun je natuurlijk niet zeggen. Toen ben ik me daarin gaan verdiepen en steeds meer psychosociale oncologie gaan doen. Zo kwam ik in aanraking met mensen die levensvragen hadden: 'waarom heb ik deze ziekte?' en 'waarom ga ik hieraan dood?'. Ik vond dat ik daarvoor niet goed genoeg was opgeleid. Toen ging in Groningen de universitaire opleiding Algemene Geestelijke Verzorging van start. Ik vond het geweldig en ben als eerste van die opleiding afgestudeerd. Ik geef nu zelf een cursus in Utrecht

bij RINO (nascholing voor de GGZ) Psychosociale Oncologie voor geestelijk verzorgers.

Ik denk erover om een cursus psychopathologie op te zetten voor predikanten en geestelijk verzorgers. Daar wordt ook te weinig in de opleiding over geleerd. As je een cliënt hebt met een flinke depressie, dan is het handig als predikant of geestelijk verzorger om daar wat van te weten – wat de kenmerken zijn en de therapeutische mogelijkheden. Zeker gezien de verhoging van de zorgzwaartepakketten.

Etje Verhagen-Krikke is gezondheidszorgpsycholoog/eerstelijnspsycholoog en algemeen geestelijk verzorger in praktijk De Beken Zwolle. Haar specialisatie is psychosociale zorg voor ernstig zieken en spiritualiteit in de palliatieve zorg.

Iris van der Heul is geestelijk verzorger bij Marente in Oegstgeest.